

Karel Hvížďala

Chvění je naděje

KAROLINUM
NOVELA BOHEMICA

KAROLINUM

Záznamy od března 2021
do začátku války
v únoru 2022

Chvění je naděje

Záznamy od března 2021 do začátku války
v únoru 2022

Karel Hvižďala

K vydání připravil Zdenko Pavelka

Vydaly

Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

a

Novela bohemia

Praha 2022

Redakce Lenka Ščerbaničová

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

První vydání

© Univerzita Karlova, 2022

© Novela bohemia, 2022

© Karel Hvižďala, 2022

Editor © Zdenko Pavelka, 2022

ISBN 978-80-246-5428-7 (Karolinum)

ISBN 978-80-88322-37-5 (Novela bohemia)

ISBN 978-80-246-5433-1 (pdf, Karolinum)

ISBN 978-80-88322-38-2 (pdf, Novela bohemia)

novela
BOHEMICA

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

At' se neodmýšlí zed', do níž narážíme!

– Elias Canetti

*Vliv Saturnu a Neptunu ovlivňuje zpracování neklidu
a chaosu. Podobně to bylo v letech 1917, 1953, 1989
a další období nastane v roce 2021.*

– astrolog Pavel Turnovský, 2015

Prolog

„Co tady, béef, děláš?“ řekl ležérně čahoun s patkou a znuděným obličejem, v němž pluly nevýrazné oči. Na sobě měl zářící oranžovou bundičku a uměle roztrhané černé džínsy.

„Čau! Asi to, co ty, jedu, nééé,“ odpověděl s hebkým úsměvem ten, co do metra nastoupil. Na hlavě měl obrácenou golfovou čepici, z které mu čučely blondaté čupřiny, obličej stále mile rozjásaný a kalhoty neroztrhané. Na nohou mu zářily bílé adidasky.

„Na party, na party,“ zabručel s mrknutím ten, co měl tu řvavou bundičku.

„Za bábou. A kam míříš ty?“ optal se ten v golfové čepici a kouknul se na své velké hodinky.

„Za Fráňou, má novýho mekáče. Čekneme Microsoft Flight Simulator. Pojď se mnou, to bude fičura!“

„Jste testovaný?“

„Nebud' vopruz! Kašli na ženský a pojed' se mnou!“

„Vždyť jsem ti řekl, jedu za bábou. Už jsem tam měl bejt.“

„OMG, holka počká!“

Ten kluk v golfové čepici se usmál a řekl dost jasně: „To není holka, to je má babička. Je jí osmdesát. Mám strach! Covid by ji mohl oddělat!“

„Já mám zase strach, aby covid nedostala naše kočka.“

„Incidenční číslo je stále vysoké.“

„I can't, covidák a strašení válkou na Ukrajině je přece velké dárek. V Babišťanu se dá víc krást a my jsme dostali čas na srandu. Nemusíme do školy a můžeme si úplně od všech těch jejich sraček, co do nás perou, vyčistit hlavu. Mám exit,“ řekl ten v zářivé bundě. Ukvapeně vstal a ještě ve dveřích se

otočil a dodal: „Máma říkala: Nebuď woke a buď šťastnej, že nemusíš nikoho poslouchat, nic vědět a na nic myslet.“ A vyběhl z vagonu. Na zádech měl napsáno GLHF. Na googlu jsem si přečetl, že to znamená Good Luck and Have Fun.

– rozhovor z metra A ze dne 16. 3. 2021

Tenhle dialog se mi vzpříčil v hlavě tak pevně, že ho ani spánek ze mě nevytěsnil. Kapky slov z metra se mi umístily na hlavě a neodtekly ani se nevypařily. Začalo ve mně blikat červené světlo, a když po pár dnech naskočila zelená, začal jsem ze sebe soukat tento text; ponořil jsem se do světa důvodů: Stále ještě věřím, že duše má kosmický charakter.

Čím jsem starší, tím víc si prožitého času vážím, a protože nechci, aby tento čas byl zapomenut, zvláště když rok 2021 byl tak důležitý svým nalomením. V době, kdy jsem tento text začal psát, uplynul rok od doby, kdy nás covid ochromil, školy se poprvé zavřely 11. března 2020 a postupně docházelo s různými pauzami ke kumulaci krizí, která přinesla tzv. přerušovanou rovnováhu: zdravotní (preludium), politické (ostinátní figura), ekonomické (postludium) a ekologické (coda). Snažím se něco z tohoto času, který ve mně utkvěl, zaznamenat na papír v přesvědčení, že papírové knihy se budou pálit později než rakev s mým tělem. Jsem posedlík kampaně proti zapomnění. I když každá nehoráznost rozproudí mé myšlenky tak, že je těžko chytám do slov.

Když zavřu oči, vidím sám sebe, jak se koncem každého týdne šourám nepřístojně po nebi vzhůru nohama, hlavu mám všetečně obrácenou do odešlého času, abych lépe spatřil, co se událo. Mé psaní je jen pokusem o restaurování paměti pomocí restaurování slov, svlékání myšlenek, protože vím, že nevědění hříchu činí. Přece Bůh a Desatero není nic jiného než exaktně formulovaná zkušenost lidstva. A mé psaní je putování, jímž se snažím otevřít smysl a směr. Bojím se,

abychom nežili, jako kdybychom se nenarodili, jako minulost, která plynula bez nás, s přesvědčením, že i budoucnost se stejně odehraje bez nás. Vlastní příběhy jsou to poslední, co nám zůstalo.

Nové je jen to, že tentokrát mě k psaní dotlačil nejen rozhovor z metra s výzvou nic nevědět a na nic nemyslet, ale i anomie, jak se teď čím dál častěji říká nezákonnosti asi proto, že to nezní tak hanlivě, ač jde o patologický stav rozbreďlé společnosti a rozzuřeného Putina, který se maskou přičetnosti snaží zakrýt svůj duchovní imperialismus, i když ho již v roce 2016 potvrdil odstoupením z Mezinárodního soudního dvora v Haagu. Cítím jako starý homo sensitivus, že stojíme na prahu dnů návratu nepřístojnosti a starých nešvarů, věštím zapírání, darebné tendence, v nichž se otevírají brány nemravným verbířům. Jediná naše šance je snad v tom, že máme ještě možnost tento čas překlopit v pokání: ve vnitřní obrácení, v pochopení, že jsme pochybili, že jsme spoluviníky. Že se nacházíme v bodě cesty, kterou jsme přišli, ale po které již nemůžeme pokračovat.

Změnit psaním svět je iluze. Jediné, o co se mohu pokusit, je co nejpřesněji zaznamenat události těchto zlověstných chvil a střípky příběhů lidí, kteří nás opouštějí. Jde jen o kostrbatý proud vědomí, o subjektivní a zcela niterný výběr hrnoucích se událostí, záznam jednoho jednookého osmdesátiletého člověka z Prahy o tom, co v tomto roce psal, o čem přemýšlel, co četl a co ho trápilo, doplněný zlomky korespondence a úryvky textů, které sepsal pro Český rozhlas či jiná média. Jde tedy o záznam intuice vznášející se energie, jejíž IQ je vyšší než naše a o které se domnívám, že ji zahlédneme až s odstupem, až si přiznáme zábrany uvažovat dál, což nám umožní syntézu reprodukováného. Začal jsem pozdě, 16. března 2021, a můj vnitřní rok pokračoval až do 24. února 2022, kdy Rusko napadlo Ukrajinu: započala nová kapitola dějin.

O oko jsem přišel údajně kvůli přepracovanosti hned po návratu z exilu na počátku roku 1992. Druhé oko našťástí vidí dobře i na dálku sympatizanty smrti a má hlava má ještě sílu odmítat trudnomyslnost, i když nám přeběhl přes cestu obrovitý kocour velký jako tele a černý jako saze, s výbojnými husarskými kníry a ledově krutýma očima.

Chvění je opakem usmíření, a proto je v něm naděje. Kniha zastavuje čas, dává událostem nesmrtelnost. Tento text jsem sestavil jako lepoperele z událostí a hlasů, které předcházely válce a na něž jsme většinou zapomněli, abychom si připomenuli, že životu lze nejlépe porozumět až při zpětném drobnohledném pohledu. Filozof Miroslav Petříček napsal: „Řešení velkých problémů není ve velkých věcech, ale v malých a lokálních.“ Jenže zběžný panoramatický pohled do zpětného zrcátka je vždy selektivní, malé věci nezobrazuje, je shovívavý. Paměťová únava zabraňuje přiznání viny, upírá nám si přiznat naši vrženost do situace. Taky by se dalo říci, že tato kniha je jen drobným příspěvkem do *cancel culture*, kultury rušení, snaha přesunout se z paměti do současnosti, a zároveň cvičení *ars abeundi*, umění odejít. Zachtělo se mi být drzým kolážistou, bourat místa, v nichž bychom se mohli ukrýt před světem.

Záznamy

17. týden 2021

Svrběl mě mozek i prsty u rukou, ale když jsem jim dal zelenou, první zpráva, která ke mně dorazila, se týkala smrti a já stál před otázkou, jak nést kříže této těžké doby a přitom nezaškobrtnout. Musel jsem napsat nekrolog na vzácného člověka, Ivana Miloše Havla: příslušníka vymírající čeládky. Později jsem se dověděl, že zemřel ve vaně. S Václavem Havlem se vzájemně respektovali, ale nejspíš jejich bratrský vztah nebyl jednoduchý. Václava zřejmě maminka upřednostňovala, jako se to někdy dělalo ve starých rodech, kde prvorozenec byl princem, vyvoleným následníkem slovnutného otce, strýce a dědy. Proto také prý dostal jméno Václav, které znamená slavný či dokonce slavnější, po svatém Václavovi, jenž se stal po smrti symbolem české státnosti. Vědomí předem určené role bratra Václava zřejmě Ivana navedlo na cestu myslitele, který se posléze zřekl veřejné slávy a úctu výjimečných lidí si vydobyl přemýšlením o myšlení. Důsledná zvědavost z něj sálala jako vzduch, který stoupá nad ohněm.

Oba své role naplnili: Václav Havel, jehož posedlost odmítala jakékoliv smíření s nenormalitou, obnovou české státnosti: po dvou okupacích navázal na obtížný úkol svatého Václava; Ivan Miloš Havel, kterého zajímalo tajemství celku, navázal mimo jiné na tradici myslitelů, jako byl třeba Rakušan Ivan Illich. Ten volal po deinstitucionalizaci vzdělání, která by mohla vést k větší svobodě a demokratizaci hlavně v myšlení. Naučila by lidi zbavit se snadných návyků, které jim bez vlastního vyhraněného názoru dovolují zakládat levnou kariéru bezhlavým přijetím myšlenkové matice redakce, ústavu či korporace. Vzpíral se tempu, pod kterým se hroutí

myšlenky. Věděl, že každá aktuálnost je marná, a jak napsal Vladimír Holan: Co je bez chvění, není pevné!

— — —

Napsal jsem o něm toto:

„Ze zkušenosti nemůže mít zkušenost ten, kdo nemá zkušenost s vlastní zkušeností. ... Bez kontaktu s vlastní zkušeností člověk totiž nemůže zkušenosti rozumět, byť by o zkušenosti přečetl stovky knih...“ To jsou slova z poslední zveřejněné práce Ivana M. Havla *Žápisky introspektora*, přičemž introspekce je způsob získávání informací z perspektivy vlastní osoby a introspektor je zase podle autora člověk, který se o to pokouší sám na sobě.

Cituji tuto úvahu Ivana Havla proto, aby bylo zřejmé, o jakého myslitele šlo, co ho zajímalo, jak přemýšlel a jak byl hnán touhou pochopit, kdo je a v jakém světě žije. Byl to taky právě on, kdo vymyslel pro Václava Havla název umělého jazyka jedné nejmenované organizace ve hře *Vyrozumění*, která měla premiéru v roce 1965. Ten jazyk nazval ptydepe a měl v prostředí děje hry zajistit štěstí vyloučením emocionality, nepřesností, mnohoznačnosti. Ptydepe bylo vyvinuto ryze vědecky tak, aby eliminovalo dvojznačnosti a možné omyly z přeslechnutí stejně nebo podobně znějících slov. Podle hry se každé slovo ptydepe od těch ostatních musí lišit minimálně o 60 %. Zajímal se například i o dynamické chování, které se objevuje napříč odlišnými disciplínami, projevují ho neurony i voliči.

Měl rád citát z Franze Kafky: „Neumím Tobě a nikomu vysvětlit, jak to ve mně vypadá. Jak bych pak uměl vysvětlit, proč to tam tak vypadá, když to neumím vysvětlit ani sobě.“

Ivan M. Havel zemřel na rodinné farmě Košík 25. dubna 2021 ve věku 82 let. S Václavem Havlem měl zřejmě potíž do smrti, protože v rozhovoru s Janem Lukešem *Právě proto, že*

jsem shrnuje životní dráhu svého slavného bratra do charakteristiky: Od kulisáka k zákulisákovi.

— — —

V další dny se mi vypadlý mozek odrazil od papíru dvakrát: Tentokrát mně víc a znepokojivě honil v hlavě myšlenky neutěšený stav naší společnosti nejen kvůli lockdownu a ruským agentům GRU, kterých sídlí v Dejvicích stovky a kteří mají na svědomí výbuch muničního skladu ve Vrbětčích, kde zahynuli dva lidé, ale i kvůli obavám ze stavu našich mozků. Vzpomněl jsem si na Karla Jasperse a na jeho pojetí člověka jako možné existence. Jinými slovy: ne každý člověk se existencí skutečně stává, protože stát se existencí je lidským úkolem, posláním, není to součást jeho danosti či přirozenosti. Subjekt není to, co je, co trvá, ale kdo selhává, kdo se provinuje vůči sobě a vůči ostatním, kdo si zablokuje svou vlastní budoucnost a sám sebe ztratí. Jaspers se domnívá, že existencí se člověk stává teprve v mezních situacích, nebo se v nich hrouť a troskotá. V důsledku můžeme spolu s Jaspersem říci, že člověkem-existencí se člověk stává tím, že si uvědomuje svá selhání, svá provinění. Že nemaušluje, jak říkala moje babička zastírání. Problém viny je tedy základně vnitřní, je to problém myšlení, problém mozku. Kdo mluví jen o vinách těch druhých, ještě nedospěl a nestal se skutečně člověkem. A jsou-li tací lidé v čele státu, jako současný premiér Babiš, není možné se tomu tématu vyhnout. Nutková tušení nedokážu uskladnit v sudu. A není se čemu divit, když se premiér opírá o lidi, kterým se v soukromí vysmívá, a volí ho převážně ti, které nejvíc okrádá.

— — —

Ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj navštívil frontovou linii na východě země. Pro Zelenského je Donbas horká půda. Po měsících relativního klidu tam opět dochází

k ozbrojeným střetům. Od začátku letošního roku ukrajinská armáda přišla na východě Ukrajiny o více než 30 mužů. Ztráty Ruskem podporovaných vzbouřenců jsou obdobné. Těsně za hranicemi Ukrajiny shromáždila ruská armáda asi 100 tisíc vojáků a vojenskou techniku. Reuters píše o největší mobilizaci sil od ruské anexe Krymu v roce 2014 a na důkaz zveřejnil satelitní snímky, na nichž je zřetelně vidět pohyb obrněné techniky, raketových střel a dalších těžkých zbraní.

— — —

V životě každého člověka jsou prý dvě důležité události: den, kdy se narodí, a den, kdy zjistí, proč je na světě. Narodil jsem se za války, jako dítě jsem zažil konec války a komunistický převrat a převratnou proměnu světa, které jsem si nemohl nevšimnout: dědovi znárodnili továrničku, sestěhovali nás s dědečkem a babičkou do jednoho bytu, z restaurace Na Růžku se stalo Agitační středisko, z bordelu Ústav národního zdraví, ze školní třídy zmizel kříž, po kterém zůstalo bílé místo, a obrazy Masaryka a Beneše vystřídali Stalin s Gottwaldem, které rovněž rámovala běloba, protože nové obrazy byly menší. A místo svatého Martina, který na bílém koni oznamoval příchod zimy, jsme slavili krvavou Říjnovou revoluci. Když se místo reklam na Baťovy boty či na klobouky od paní Oulíkové objevily nápisy Já jsem horník, kdo je víc a Se Sovětským svazem na věčné časy, záhy jsem díky babiččině sklíčení a dědečkovu vodorovnému rozpoložení pochopil, že stín benátské běloby jako symbol elity byl ponížen na signál výstrahy před zajíkávkým strachem.

Druhou otázku – Proč jsem na světě? – jsem díky datu narození nemusel vůbec řešit, odpověď se mi vnutila sama bez urputného hledání, vnitřního úpění a bažení po směru, a to velice záhy: K psaní jsem byl donucen nepřehlédnutelnými změnami v padesátých letech, na které mé oči byly přísáty jako piják. Pomocí slov jsem se snažil už v nějakých dvanácti

třinácti letech, ne-li dříve, zachovat pro sebe alespoň to, co bylo zakázáno a násilím zaháněno každý den do zapomnění, protože mně i jako klukovi odcházející svět připadal pestřejší, zářivější a živější. Nová doba byla i pro mé dětské oko šedivější, tíživější a vystrašenější: o lidech, kteří odešli do exilu nebo do vězení, či byli popraveni, se nesmělo ani hovořit, měli být vygumováni ze světa.

Za ten nápad začít psát vděčím panu Ringesovi, kterého mám před očima dodnes. Byl to vysoký štíhlý muž, na hlavě měl golfovou čepici se zeleným průsvitným nehtem, na očích malé kulaté zlaté brýle, khaki košili a krátké kalhoty, pevné šněrovací boty a podkolenky. Ač vypadal jako anglický důstojník ve výslužbě, třimal v ruce proutek, kterým na chatě kolem naší zahrady honil dvakrát denně kozy na pastvu. Vzhled pana Ringese byl v tak příkrém rozporu s kozami, že mi to jednou nedalo a vyběhl jsem za ním a začal si s ním povídat.

Pan Ringes byl bývalý zaměstnanec nakladatelství Melantrich a půdu měl plnou knih. Na pastvě mi vyprávěl a já se snažil jeho vzpomínky na spisovatele a ředitele vydavatelství Jaroslava Šaldu zapsat a za tu horlivou zvědavost jsem si mohl na jeho sluncem vyhráté půdě číst. Nevím, do jaké míry jsem si tuhle vzpomínku přibásnil, uběhlo od ní asi víc než 65 let, ale snad si mohu dovolit říci, že možná i kvůli panu Ringesovi jsem zaníceně citlivý na násilné změny a křivdy. A možná už jsem podvědomě tušil, že by psaní mohlo být báseň mého života. Asi již tenkrát se mi příběhy odsunutých lidí zadíraly pod kůži. Psáním jsem začal být uchvácen a rozhodně mě tehdy nenapadlo, že taková ambice by mohla být i posedlostí, trýzní a hrozbou. Jenže bez autosugesce je člověk jen vodnatým plodem bez slupky, kterou každý snadno přehlédne a zašlápne.

— — —

Vrbětice. Nejprve premiér a ministr vnitra veřejně prohlásili, že v případě kauzy Vrbětice existuje jen jedna verze, což po-

tvrdil i nejvyšší státní zástupce, podle níž výbuch způsobila ruská rozvědka GRU. Prezident týden nato ve svém televizním vystoupení prohlásil, že jsou dvě verze. Před několika dny ministryně spravedlnosti připustila, že existují nejen dvě verze, ale dokonce ještě víc. Řekla to pro Novinky v podcastu PoliTalk, aniž však jiné verze pojmenovala. A mluvčí Hradu na dotaz iDNES v úterý prohlásil, že se prezidentu Miloši Zemanovi po jeho projevu ke kauze Vrbětice, odvysílaném v neděli na CNN Prima News, dostává mohutné podpory občanů.

Česká média a veřejnost, či spíše lidé, s kterými hovořím, to vidí jinak. Podle průzkumu firmy NMS Market Research i kvůli tomu prezidentovi nedůvěřuje 63 procent lidí a podle Eurobarometru vládě u nás věří jen 19 procent občanů. To stvrdily i protesty ve čtvrtek 29. dubna. Manifestace uspořádal spolek Milion chviliek pro demokracii po celé republice. I titulky v médiích se proti falešným interpretacím vzpouzejí, citují: „Senát Parlamentu ČR plánuje ústavní stížnost na prezidenta Miloše Zemana kvůli obvinění z velezrady v souvislosti s kauzou Vrbětice.“ Český premiér po setkání se Zemanem prohlásil: „Existuje jediná verze výbuchu ve Vrběticích.“

V Česku podle ministerstva zdravotnictví v březnu zemřelo s covidem 5779 lidí, asi o 800 více než v dosud nejtragičtějším listopadu. Za první tři měsíce letoška zemřelo na tuto virovou nemoc 14 639 lidí, což je asi o 2700 více než za celý loňský rok. Od začátku epidemie zemřelo s nákazou celkem 26 586 lidí. Testy ve středu odhalily 7208 nakažených covidem, přibližně o 1600 méně než minulý týden.

— — —

Na Ukrajině neexistuje politika, jen do politického kabátu navlečené obchodní zájmy, napsal Financial Times. Od devadesátých let minulého století je ukrajinský parlament místem, kde se scházejí delegáti vlivných oligarchů. Jejich prostřednictvím poté prosazují vlastní zájmy a fakticky kontrolují ce-

lou zemi. Předchozí volby byly v tomto směru dovedeny do absurdity. Podle Leninova hesla, že „každá kuchařka může řídit stát“, usedl v Nejvyšší radě například řidič východo-ukrajinského magnáta Rinata Achmetova. Novináři ho poté nachytali, jak si během zasedání vybírá karabinu. Sesazení režimu prezidenta Viktora Janukovyče na situaci nic nezměnilo. Politická revoluce se nekoná. Ukrajínští oligarchové dál nominují do parlamentu své kandidáty. Změnilo se pouze rozložení sil. V roce 2019 tam vyhrál volby za stranu Služebník lidu právník, moderátor a herec Volodymyr Zelenskyj, který slíbil změnu.

— — —

Na oslavu svých osmdesátých narozenin jsem pozval pár kamarádů a jen Václav Bělohradský pozvání nepřijal, ač to byl právě on, kdo byl pro mě v exilu nejdůležitějším spolupracovníkem. Napsal jsem s ním hned na začátku osmdesátých let rozhovor *Myslet zeleň světa*, který v Praze, v samizdatové Edici Expedice, vydal Václav Havel. Požádal jsem proto kamarády Jacquesa Rupnika a Jiřího Přibáně, aby s ním promluvili.

Jacques mi napsal:

„Zkusím to, do srpna času dost. Pavelka knížku vydal, ale to neznamená, že rozumí (pře)citlivosti lidí, o kterých je v ní řeč. Já chápu, že se Václavovi některé věci nelíbily. Snažil jsem se mu vysvětlit, že povedený portrét musí být i pokusem o *pravdivost*, alespoň autorovu, ale tu právě popírá. Nepoznal se v tom zrcadle.“

Odepsal jsem:

„Jo, jo, tak to já taky chápu. Já neměl v žádném případě snahu mu ublížit, jen jsem chtěl zaznamenat, jak ho já chápu v ten moment, a možná mu tím i trochu pomoci, protože jsem byl a jsem i nyní přesvědčen, že filozof se má všem ideologiím a politickým stranám vyhýbat. Filozofie a filozof nikdy nemůže být spojen s vírou v nějakou pravdu, musí

vždycky vědět, že ke každé tušené pravdě se můžeme jen přiblížit, a to je to, z čeho jsem měl u něj strach, když se tak po Havlovi přimotával nejprve ke Klausovi a později k Zemanovi a Babišovi. Bohužel čas ukázal, jací jsou to lidé: Jeden je vlastizrádce a druhý agent StB a hamižný manipulátor s dotacemi. Mrzí mě ta neochota se mnou mluvit moc: Byl to pro mě v exilu ten nejdůležitější člověk.

Koneckonců teď si z podobných důvodů nepojede Habermas do Abu Dhabi pro cenu!“

Filozof se nesmí zúčastnit pávích tanců.

— — —

Vždycky mně vrtalo hlavou, proč jeden z našich největších básníků, jakým bezesporu byl Vítězslav Nezval, se stal po roce 1948 vášnivým zastáncem Stalina. Zřejmě proto, když mé oko v knihovně zaregistrovalo jeho knihu *Ž mého života*, jsem se do ní znovu začel.

Vítězslav Nezval psal své paměti od 10. ledna 1957, kdy zjistil, že je těžce nemocný a že brzy odejde. Zemřel 6. dubna roku 1958 na srdeční mrtvici a zápal plic ještě dřív, než poslední kapitolka vyšla v týdeníku Kultura, kde paměti vycházely na pokračování.

Tato skutečnost se dá vyčíst z jeho následujícího přemítání: „Je lehké být demagogem a usmyslit si, že před tváří smrti nebo vodíkové bomby je všechno zbytečná horečka. Pro desperáty nezapomeňme dodat: Mě dojmá jiný postoj, který pramení z anekdoty o Sokratovi. Když nadešla chvíle, kdy bylo příliš jisté, že Sokrates nazítrí vypije bolehlav, ptali se ho druhové, co chce, čím by mu mohli zpříjemnit poslední chvíle života. Sokrates si přál, aby mu přivedli známého učitele zpěvu... Oni projevíli údiv a ptali se, proč mají přivést učitele zpěvu, a ne zpěváka. Sokrates řekl: Nebojte se, příliš dobře vím, že mně bude zítra umřít. Kdy se mám tedy učit zpívat, když ne dnes.“

I Nezval se právě ve svých pamětech snažil o to, aby si jeho předvčerejší a ještě starší představy a city podávaly ruku s přítomnými obrazy do poslední chvíle jeho života. Přirovnával svou paměť ke skladišti vyřazených dětských hraček a haraburdí, a přitom prožíval pocit radosti jako dítě, když některou svou beznohou hračku uchopí nenadále do ruky a zmocní se jí s vášní objevitele. Z hraček na něj vykukovalo slunce dětství.

Ale jaký byl ve skutečnosti, jsem nejspíš pochopil až při současném třetím čtení jeho pamětí. Vítězslav Nezval, vynálezce poetismu, velký obdivovatel Tristana Tzary, který ve Švýcarsku pořádal protitradiční a protiměšťácké večírky, jimiž je dráždil, stejně jako to dělal Nezval poetismem, který byl vzpourou proti formalismu, romantismu a racionalitě. Zřejmě se stejně vášnivě zamiloval i do Marxe a Lenina, v nichž svými citlivými očima zahlédl podobné aktéry vzpoury. Nezval pro svou revoltu hledal oporu, a tu našel právě u nich, jako se pro svou poetiku potřeboval se stejnou vášní a zaujatostí zamilovávat celý život do žen, skladatelů, jako byl Ježek či Martinů, do Šimakovic, Žabovřesk či Prahy. Kdyby takový nebyl, nikdy by nebyl schopen napsat *Kapku inkoustu*, manifest poetismu, kterým se vymezil i proti Devětsilu, z něhož vyšel, a *Falešný mariáš*, který je jeho kacířským vyznáním. Taky by se dalo říci: on na Marxovi, Leninovi a Stalinovi miloval kacířství, a to ho tak omámilo, že zlo a páchané příkoří už neviděl, nebo na sklonku života ani vidět nechtěl. Nezval svým ustrojením dokázal vylít lásku i z břehů svých přání.

— — —

Novinář Janek Kroupa ze Seznamu.cz začal pátrat po tom, proč místopředseda vlády Jan Hamáček, který o závěrech vyšetřování výbuchu ve Vrbětčích věděl nejpozději od 6. nebo 7. dubna, plánoval od 12. dubna cestu do Moskvy a promluvil o ní až 14. dubna s odůvodněním, že tam chtěl zajistit

dodávku vakcín proti covidu Sputnik V, která ale nemá certifikaci EU. Teprve 17. dubna se o výsledku vyšetřování dozvěděla veřejnost na tiskové konferenci vlády. Česká republika vypověděla ruské diplomaty a pan Hamáček cestu zrušil. Hamáček médiím sdělil, že k oznámení došlo proto, že o výsledku šetření se dozvěděli i novináři a vláda měla obavy, aby se o útoku ruských agentů GRU na muniční sklad občané nedozvěděli dříve z médií než od politiků.

— — —

Chce-li člověk dobře projít otevřenými dveřmi, musí dbát skutečnosti, že mají pevný rám. Tuhle větu jsem asi někde četl a mně vždycky, když začnu něco psát, vypluje ze skrumáže paměti na povrch: vypadá jak jedovatý had, který vyplazuje štíhlý rozeklaný jazyk a varovně syčí. Připomíná mi, že skutečná tvorba je právě o nerespektování všech rámců kromě toho, který si vytvoří tvůrce sám. Takové rozhodnutí vypadá v očích druhých jako šílenství už proto, že z něho neplyne žádný zisk, jenom vnitřní zarytá až umíněná rozkoš, což ostatní nevidí. Samozřejmě že jde o šílenství a dá se i předstírat, ale pak se jedná o šílence z lednice, který není nesen objektiváním, ale pouze kalkulem. Snad má zvědavost nedopustí, abych se zavřel v mrazničku, abych, jak říkají Italové, nebyl mortadela: napůl vůl, napůl osel.

18. týden 2021

Dědeček přijel, zaparkoval auto, a když se k nám blížil, slyšel jsem letadla. Zdálo se mi, že mu bezděčně vylétají z úst. Byla malá a stříbrná, ale jakmile se od něj vzdalovala, byla stále větší a větší. Pamatuji se, že jsem viděl i piloty, kteří v nich seděli. Jeden byl černoš. Muselo to být v roce 1945, na konci války. Nikomu jsem to neřekl. Bylo to moje první tajemství. Později jsem jich zahlédl víc. Tátu v červených plavkách a bílé čepici jsem viděl plavat kraula na obloze mezi mraky, které rukama odstrkoval, a babičku sedět s hrncem a vařečkou na obláčku a tomu, kdo byl nad ní a kterého jsem neviděl, dávala vařečku olizovat. Někdy si pošetile myslím, že sny vidím v očích mrtvých předků, které znám z fotografií. A už toužím jenom po tom, aby mi to ten nahoře, jak říkávala babička, nevyčítal a nespočítal. Přece nedělám nic špatného, jen nechám inkarnovat slova do esejů a prozaických črt a v rozhovoru se mi podařilo protrhnout cílovou pásku: prodaný náklad všech 13 vydání *Dálkového výslechu* v češtině přesáhl 400 000 výtisků. Jen nesmím zapomenout, že největší „hranice“ slov v této knize patří Václavu Havlovi, jak připomíná i 31 překladů v zahraničí.

— — —

Konečně vypuklo jaro, příroda ejakulovala, současně se po několika měsících otevřely galerie a já jsem lačně spěchal za Snící rebelkou, jak se jmenovala dlouho avizovaná výstava Toyen. Její krušné rebelství se týkalo doopravdy všeho, tvrdila, že neměla žádnou rodinu, oblékala se jako muž: chodila ve smokingu s motýlkem u krku a nechtěla ani vystavovat

pod svým jménem Čermínová. Nezval a Seifert jí říkali Manka. Ale ani toto jméno se jí nelíbilo, požádala je proto, aby jí vymysleli pseudonym.

„Seděl jsem s Mankou sám v Národní kavárně,“ stojí v Seifertových vzpomínkách *Všecky krásy světa*. „Když na chvíli odešla pro nějaký časopis, napsal jsem na ubrousek velkými písmeny TOYEN. Když si jméno přečetla, bez rozmyšlení je přijala a nosí je podnes; nikdo ji jinak neosloví a její pravé jméno je patrně jen na cestovním pase, který už je dávno neplatný.“ Řekové slovo Toyen překládají výrazem paichnidia – hry.

Sen pro trpitelku Toyen byl horlivý protest, věděla, že základní pohyb pro umělce musí směřovat k sobě, její život byl útekem před konvencí, která umělce korumpuje, ale zároveň pozorné návštěvníky galerií ustavičně dodnes inspiruje k novým nápadům a myšlenkám: vykolejuje je. Surrealismus ji uchvátil, jak o tom svědčí obrazy *Růžový spektr*, *Žlutý spektr* či *Touha*. Přičemž spektr byl „modul Míru sloužící pro pozorování Země“. Jiná plátna zobrazují návrší polibků či požírající se nůžky či masožravé bytosti, které dle Nezvala zhmotňují okamžiky orgasmu uprostřed samoty.

— — —

Na stole mám poslední sbírku Ivana Wernische *Almara*. Wernisch pracuje podobně: viz báseň *Kam letí nebe*:

*Ptám se, kam letí nebe,
proč letí právě tam,
proč letí právě tudy
Sám sebe se tážu, proč se ptám
Na zdi se sotva pohne stín
Ve dveřích bota botu jebe
z nudy*

Nebo:

*Ptal jsem se okapové roury,
už nevím proč a nač,
vzpomínám si, že z kapsy
vypadl mi uzeneč*

*Bouchaly v domě dveře,
ve světlíku jsem stál,
třásl se urvaný hadr
a někdo splachoval
a někdo splachoval*

— — —

Jitka Molavcová, žena menšího vzrůstu s velkým nadáním, velkýma očima a krátkými vlasy, která je přirostlá k divadlu Semafor jako břechtan k naší chalupě, mi napsala, že žije v „jiné dimenzi“. Mnoho měsíců zavřené divadlo jí umožnilo starat se v léčebně za Prahou o partnera, který těžce ochotřel, a našla v tom poslání. Udělala zřejmě novou zkušenost i se štěstím, z kterého nechce být rušena ani telefonem. Chtěl jsem jí odepsat, že by se měla, až se divadlo otevře, jako přestupní stanici z „jiné dimenze“ nejdříve stavit na výstavě Toyen, která je „příležitostně magickým prostorem“, jak to už kdysi nazval Vítězslav Nezval. Neudělal jsem to, abych ji nerušil: hoří plaše ze dvou konců.

— — —

Ve středu ministr Hamáček oznámil, že podá trestní oznámení a chce po Seznamu deset milionů. Redakce, jak oznámili její šéfredaktor Jiří Kubík i investigativní novinář Janek Kroupa, který zveřejnil, že Hamáček chtěl informace o ruských špionech vyměnit za milion ruských vakcín proti covidu, je ochotna u soudu uvést věrohodné zdroje.

Novináře ze Seznamu nepřímo podpořil v Hospodářských novinách ředitel Vojenského zpravodajství Jan Beroun, muž s kamennou tváří, podle kterého Rusové věděli předem o tom, že naše zpravodajské služby objevily pachatele útoku ve Vrbečticích, a reagovali na to s předstihem. Někdo z našich politiků musel tuto informaci prozradit. Spekulace míří na Hrad.

— — —

Sněmovna stojí před volbou čtyř nových členů Rady ČT. Kandidáti byli vybráni tak, aby Rada mohla odvolat ředitele Petra Dvořáka. Tento krok by znamenal ztrátu nezávislosti ČT, na které mají zájem strany ANO, ČSSD, SPD, KSČM i Hrad. To by mohl být i poslední skandál, který by mohl vyprovokovat masové celorepublikové demonstrace a nejspíš i předčasné volby. Ty v tuto chvíli požadují Piráti a STAN, tedy nejsilnější předvolební koalice.

Zatím se ale zdá, že o tom, co bude, rozhodne Hrad, který musí premiér kvůli svému trestnímu stíhání v kauze Čapí hnízdo i vicepremiér Hamáček poslouchat, jak o tom svědčí i to, že si prezident nechal dosadit na ministerstvo vnitra Michala Haška. Hašek veřejnosti zarputile lhal, když zapíral přípravu „stranického puče“ na Hradě. Ten organizoval v roce 2013 v Lánech prezident Zeman právě s Michalem Haškem. Chtěli zabránit tomu, aby se stal předsedou vlády mnohem obtížněji ovladatelný Bohuslav Sobotka, což se jim nepodařilo. Jeden ze zrádců zradil zrádce a na chvíli na tom vydělal malou prebendu.

— — —

Musím se přiznat, že v posledních měsících si lehám do postele velice brzy, většinou, pokud nejde nějaký zajímavý dokument v televizi, mezi osmou a devátou hodinou, i když někdy usínám velmi pozdě. Nejprve se soustředím na němohru za oknem: na kymácející se větve s čerstvými malými listy, za

nimiž se rychle proměňuje světlo, až pohyblivá grafika, kterou pro mě připravuje na nebi nejspíš sám Vladimír Boudník, dostane tmavě šedivý nádech a já vedu monolog k zrcadlu oka. Z úst mi lítají myšlenky s průsvitnými křídly, které se na mě někdy záludně smějí a jindy mě bombardují tmavými flákanci slov, kterými se zalykám:

*Mistr vyšel z domu, kouká na měsíc,
stojí a kouká,
kouká,
a nic*

*Taková krása! Takhle stát
vydržel by snad napořád*

— — —

Zahlcen slovními splašky jdu se nejprve vymočít a teprve pak rozsvítím a začnu si číst.

Otevřel jsem si knihu: *Demokracie a občanské ctnosti* s podtitulem *K životnímu jubileu Petra Pitharta*, mého souseda, úctyhodného kmeta s bujnou myslitelskou hřívou a vousem. Hned při prvním zběžném listování mě zaujal esej Daniela Kroupy, otce investigativního novináře Janka Kroupy, která končí slovy: „Svoboda slova tvoří páteř demokracie. Slovem však můžeme říci, jak se věci mají, jak věci jsou, ale také je činit dobrými či zlými. Slovem můžeme ublížit, poštvat lidi proti sobě, rozvrátit společnost a zničit demokracii. Aby diskuse byla svobodná, potřebujeme pravidla. Aby se nezvrhla, musí být věčná. Aby byla plodná, musí její jádro tvořit dialog jako společné hledání pravdy, kterou si nikdo nemůže přisvojit. Účinnou se stává pouze tehdy, pokud se poznaná pravda stane závaznou. V politice a v životě.“

Petr Pithart mi řekl: „... postavit se proti silným hráčům vyžaduje velkou odvahu. Já to sám zažil. Když jsem byl před-

sedou vlády, nabídli mi úplatek, hned, do půl hodiny jsem to oznámil, soud trval skoro čtyři roky a dotyčný dostal jen směšnou podmínku a pokutu. V Právu dokonce vyšel článek ve smyslu: A nepůjde nakonec sedět ten Pithart? Já jsem dodnes přesvědčen, že kdyby tenkrát padl okamžitě přísný trest, situace by i dnes vypadala jinak.“

— — —

Ministryně spravedlnosti Marie Benešová podává na nejvyššího státního zástupce Pavla Zemana kárnou žalobu, která by mohla vést k jeho odvolání, a to právě kvůli kauze Vrbětice. Podle Benešové neměl Zeman o případu hovořit, ač tak učinil na popud vlády, protože tím prý jednal v rozporu se zákonem. Skoro současně se objevila v médiích zpráva, že je rovněž v souvislosti s Vrběticemi trestně stíhán i policejní prezident Jan Švejdar.

Kvůli Hradu, který hájí v Česku zájmy Ruska, již museli ze svých funkcí odejít: Jaroslav Míl, zmocněnec pro jadernou energetiku, Jarmila Rážová, hlavní hygienička, Jan Blatný, ministr zdravotnictví, a Tomáš Petříček, ministr zahraničí.

— — —

Volby by v dubnu vyhrála koalice Pirátů a STAN s 27,5 procenty hlasů, druhé by bylo hnutí ANO s 21 procenty. Vyplývá to z volebního modelu výzkumné agentury Median. ANO proti březnu ztratilo 3,5 procentního bodu. ČSSD, která je s ANO v menšinové vládě, posílila na 6,5 procenta z březnových čtyř procent. Znovu se tak vrátila nad pět procent nutných pro vstup do Poslanecké sněmovny. Volby do dolní komory Parlamentu ČR se uskuteční letos 8. a 9. října. Podle volebního modelu společnosti Ipsos by koalice Pirátů a STAN měla 27,9 procenta hlasů. Druhé by skončilo premiérovo hnutí ANO s 22,2 procenta hlasů. ČSSD, která je součástí menšinové vlády, by se se 4,5 procenty hlasů do Sněmovny nedostala.

Podle ČTK od nás odjede kvůli Vrběticím dalších 63 ruských diplomatů-špionů na začátku června, celkem musí opustit ambasádu 91 Rusů, a k tomu je třeba připočíst rodinné příslušníky. Na obou ambasádách zůstane jen sedm diplomatů a pětadvacet administrativních a technických pracovníků. Po jejich odchodu Piráti a STAN vysloví nedůvěru vládě Andreje Babiše. Covid-19 byl v jednotlivých měsících nejfrekventovanější příčinou smrti od října 2020 až do dubna 2021, teprve v květnu se na první místo vrátila chronická ischemická choroba srdeční, dříve nejčastější příčina úmrtí. Koncem týdne přibylo jen 6245 případů covidu. Celkem bylo k 6. květnu vykázáno 3 508 987 aplikovaných dávek očkování a 1 045 134 z nich bylo druhou dávkou.

19. týden 2021

Ministr zdravotnictví Petr Arenberger je podle Deníku N nejen známý kožní lékař, ale také zdatný podnikatel: působí zároveň v několika soukromých firmách, šéfuje odborné společnosti, která pojišťovněm doporučuje, jaké metody v dermatologii mají platit. Sněmovna nerozhodla o ustavení vyšetřovací komise, která by se zabývala chystanou cestou ministra Hamáčka do Ruska. Informace o covidu již nedominují v hlavních zprávách na prvních místech. Dne 11. května stoupla teplota až na 28 stupňů Celsia.

— — —

Telefonoval mi syn Ondřej z Berlína a domlouvali jsme plnou moc, aby mohl zrušit konto, které jsem si tam kdysi založil. Znovu tou transakcí zjistil v mém mozku zklamání, na které jsem se snažil již zapomenout: Zřekl se mého jména. V Německu jsme se jmenovali Ritter-Hvizdala a on po narození synů Nuriela (Ohně Páně) a Lauriela (Strážce Chrámu světla) druhou půlku jména vypustil. Zahodil mé jméno, ač je jedináček. Totéž učinil syn mého bratra, který převzal jméno otčíma, žije rovněž v Německu. Těmito kroky naše rodinná větev končí.

Ondřej mluví slušně česky, ale nečte, je to pro něj moc namáhavé. Vůbec se mi zdá, že moc nečte ani německé, anglické či francouzské knihy. Proto ani neví, jakého má otce, není na mě zvědavý. Nepřečetl si ani jednu moji knihu. Těžko chápu, jak je to možné, že ho nezajímá, kým je, na co navazuje, odkud pochází. Necítí nutnost předat svým dětem kus osobní historie. Tento týden vyšlo CD nahrávky prvních dvou dílů

z mé knihy *Věta jako povolání*. Bláhově si dělám špetku naděje, že by ho to mohlo zajímat, že jeho duše vystoupí z vězení těla. Musím učinit těžké rozhodnutí: Autorská práva odkážu v poslední vůli po smrti vyženěnému vnukovi Ondřeji Kvapilovi.

Syn Ondřej je po mé zemřelé ženě Aleně, byla podobná. Je velice šikovný kameraman a manuálně mimořádně zručný. Poslal mi fotografie: koupil kousek za Berlínem směrem na Potsdam pozemek a začíná tam stavět.

Bohužel mu nerozumím. S kamarády je to jinak: ti dojdou v sobě skoro až na dno, aby zjistili, kým jsou. Čistě osobní egoistický prvek se v nich rozpustí v univerzální tím, že vypravěče vrhne zpět do proudu skutečného a bouřlivého života, kterému se ale už nemusí přizpůsobit: jsou sami sebou v nadřazeném stavu, v němž se mohou obrozovat podle vlastních potřeb. A to je právě ten moment, proč jsou takoví lidé pro vnější oči originální, proč si je můžeme zapamatovat. Jejich tvorba je projevem života stejně jako strom, kůň, ryba nebo hvězda. Naslouchají vlastním rytmům, vlastním zákonům, ať už jde o román, hru, deník, sochu nebo obraz. Potřebují k tomu odvalu a skafandr, s kterými se ponořují do svého já. Dobrá zpráva je, že s přibývajícím věkem potápěčská odvaha neubývá. Je to zřejmě tím, že každé přiznání je v pozdním věku i neamnestovatelným trestem.

— — —

Od ledna do dubna ztratili podle Medianu Andrej Babiš a jeho ANO podporu v kategorii 55–64 u 15,5 procenta voličů a v kategorii 65 a více let 16,5 procenta. Zároveň Čechoameričan Alexander Braun z washingtonské agentury SKDK, který vedl kampaň i Joe Bidenovi, oznámil konec spolupráce s Agrofertem. Totéž učinila i Anna Shavit, která dokonce přestoupila a pracuje pro koalici SPOLU. Podle poslední výroční zprávy Agrofertu úvěry Andreje Babiše činily 39,72 miliard korun.

Pro rozhlas jsem napsal:

Selhali jsme brzy po roce 1989, když jsme přijali starý zvyk, že etika rychlého smíření je důležitější než pracné vyrovnávání se s minulostí včetně přiznání odpovědnosti za veškerá příkoří.

Neuvědomili jsme si, že společnost je mnohem víc než politika, která naopak představuje jen jednu z mnoha sociálních oblastí či systémů. Jinými slovy společnost neexistuje, protože existuje politická moc legitimizovaná kulturními hodnotami, ale politika je jen součástí spletilého sociálního života: tvůrčí ohnisko leží vždy mimo ni.

Ve společnosti existuje vedle sebe řada sociálních médií, jako jsou jazyk prezentovaný hlavně v médiích, ekonomika, v níž se komunikuje penězi, právo, které dbá na legalitu i legitimitu, a politika, jejímž komunikačním médiem je moc, proto se soustřeďuje na ovlivňování rovnováhy různých mocí. Problém začíná tehdy, když role sociálních médií degraduje veřejný prostor: pak si politika snáze uzurpuje právo na byznys, což vede k tomu, že cokoliv se stává komoditou k obchodování, když právo je degradováno na službu mocným a jazyk ovládne marketing, který zatajuje to, o co mu jde. Používá antijazyk. Naopak ve zdravé společnosti jazyk pojmenovává věci a situace co nejpřesněji a pomáhá občanům se ve společnosti orientovat.

Filozofové říkají: chybí nám ironická etika. Ten, kdo chce řídit stát jako firmu, jako Babiš, nedokáže odstoupit od sebe a uvědomit si, že ani jeho autenticita nemůže být kritériem dobra a zla. Politika v demokracii funguje opačně: Je jenom o důsledné dělbě moci mezi zmíněná spletilá sociální média. Vrátit všem sociálním médiím a systémům autonomii, odkolonizovat je, to bude největší a nejtěžší úkol pro příští vlády, protože ta současná ze strachu z odpovědnosti za vzniklé škody do konce svého vládnutí ještě všechny státní i veřejné instituce ohlodá na kost, jak prozrazují její snahy zbavit

se Pavla Zemana z NSZ, Petra Dvořáka z ČT a posléze jistě i Lenky Bradáčové z VSZ. Pohybujeme se na hraně: pokud vše brzy nezměníme, nebude zachováno to, co jsme nedávno získali.

P. S.: V pátek Pavel Zeman rezignoval a odchází z funkce posledního června. Tímto krokem skončil i jako kariérní právník, který musí počítat s tím, že bude terčem útoků. Cílem ale není podle Echa 24 Zeman, ale Lenka Bradáčová ve funkci vrchní státní zástupkyně. Podobně po silných tlacích odešla před časem z funkce předsedkyně Nejvyššího soudu Iva Brožová, jenže té bylo 64 let. Pavlu Zemanovi je 49 let, Lenka Bradáčová je o rok mladší a hlavně bojovnější.

— — —

Pandemie mě přiměla k tomu, abych se zbavil všech nemovitostí. Ač jsem dvakrát očkovaný proti covidu-19, budu patřit za pár dní k nejohroženější skupině 80 plus a je evidentní, že na podzim bude epidemie opět kulminovat a současně budou viry mutovat. Účinnost vakcinace je v nejlepším případě devadesátiprocentní. Proto jsem se rozhodl byt převést na syna Ondreje Rittera a domek v Nevězicích, který vlastníme společně s ženou Clarou Istlerovou, na její dceru Marii Kvapilovou. Jak známo, více dědiců vede vždy k šarvátkám a objekt chátrá. Jen závěť jsem ještě nesepsal: Nedožrála ve mně schopnost domyslet dovršení.

— — —

Pětadevadesátiletá anglická královna Alžběta II. představila před shromážděnými lordy a poslanci tři desítky nových návrhů zákonů, a tím otevřela nové parlamentní období. Učinila tak bez jakýchkoliv zadrhnutí a s patřičným důrazem, čímž si vysloužila tichý obdiv. Mimo jiné řekla: „Platformám jako Facebook, Instagram nebo YouTube bude zakázáno používání dětmi do 13 let, tolerování projevů rasismu a nená-

visti a nařízena ochrana uživatelů před útoky on-line. Tedy včetně podvodných investičních schémat či ‚scamů‘ a falešných seznamek, a to pod pokutou do 18 milionů liber nebo desetiny globálního obratu.“

— — —

V celém tomto textu, jak vidíte, mluvím a budu mluvit i o sobě, byť jistě nikoliv jen k sobě. Proto cítím potřebu hned na počátku vysvětlit co nejpřesněji, kde se v člověku bere ta drzost, která se časem stane i potřebou, nabízet lidem kus svých představ, jako třeba pekař nabízí housky či lékař zdravotní servis. Nejlapidárnější odpověď by asi byla: Každá umělecká tvůrčí činnost je cestou k sobě, ať se jedná o literaturu, hudbu, malířství nebo o architekturu, protože člověka nutí vystoupit ze všech již jednou zavedených myšlenkových stereotypů buď tím, že jim propůjčuje nový jazyk nebo kontext, a tím čtenářům, divákům, posluchačům nabízí zážitek objevování nejen předváděného díla, ale i sama sebe a svých schopností. Tvůrce vyjímá z množství odrazů ve svém vědomí jeden jediný, časově ostře ohraničený, nejprve hrubě vytesaný „obraz“, na němž dál pracuje tak dlouho, dokud se nepřiblíží své představě. Každé povedené dílo je pozvání k dobrodružství, které vyžaduje často namáhavou spoluúčast v dialogu, který dotyčného vždy změní či posune jeho vnímání. Každý tvůrce tedy nabízí rovněž servis, jehož drzost je v tom, že se pustil do soutěže s Bohem, který stvořil dle Bible celý svět. Tvůrce vytváří jen svůj svět, protože v tom světě se cítí lépe než v tom, který ho obklopuje: Je mu bližší, je pro něj srozumitelnější a doufá, že takových lidí by mohlo být víc. Ke všem jazykům tisícíhlasého světa přiřazuje další hlas. Je to reakce na slepé přitakávání zlomyslným banalitám, na důvěřivé uctívání ctižádosti, na pomíjivé verbální zboží, na scestné a zatvrzelé popírání hledání cesty prázdnou pojmovostí či zběhlou slepou cirkusovou atrakcí. Tu nabízejí všichni ag-

resivní, omezení, pokrytečtí, pruderní, závistiví, zlomyslní, ledoví a krutí byrokraté.

— — —

Česká republika se v roce 2020 v hodnocení svobody médií v žebříčku 180 zemí světa drží na 40. místě, ale proti roku 2014, kdy byla na 13. pozici, jde o hluboký propad, Poláci jsou na 62. pozici a Maďaři na 89. pozici, Slováci jsou na tom ve střední Evropě nejlépe, jsou na 33. místě.